

HUMANISTIC TRANSFORMATIONS OF INTELLECTUAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE CONDITIONS OF PEDAGOGICAL ARTISM AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE**Karribayeva Lobarkhon Fayzulla qizi**

Urgench State Pedagogical Institute

Specialization in Theory and History of Pedagogy

1st year master's student

Abstract: This article analyzes the issues of humanistic transformation of the intellectual competence of future teachers in the context of pedagogical artistry and artificial intelligence. It highlights the role of human values, creativity, and emotional intelligence alongside modern technological approaches in the education system. The study also reveals the potential of artificial intelligence in the educational process and the importance of pedagogical artistry in developing professional competence. The results indicate the need to form a combination of humanistic and technological competencies in future teachers.

Keywords: pedagogical artistry, artificial intelligence, humanistic approach, intellectual competence, future teacher, digital education, emotional intelligence, pedagogical innovation.

Mazkur maqolada pedagogik artistizm va sun'iy intellekt sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetensiyasini gumanistik transformatsiya qilish masalalari tahlil qilinadi. Unda zamonaviy ta'lim tizimida texnologik yondashuvlar bilan bir qatorda insoniylik, ijodkorlik va emotsional intellektning o'rni yoritiladi. Shuningdek, sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari va pedagogik artistizمنىng kasbiy kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyati ochib beriladi. Natijalar bo'lajak o'qituvchilarda gumanistik va texnologik kompetensiyalar uyg'unligini shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: pedagogik artistizm, sun'iy intellekt, gumanistik yondashuv, intellektual kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, raqamli ta'lim, emotsional intellekt, pedagogik innovatsiya.

В данной статье анализируются вопросы гуманистической трансформации интеллектуальной компетентности будущих учителей в условиях педагогического артистизма и искусственного интеллекта. Рассматривается роль человеческих ценностей, творчества и эмоционального интеллекта наряду с современными технологическими подходами в системе образования. Также раскрываются возможности искусственного интеллекта в образовательном процессе и значение педагогического артистизма в развитии профессиональной компетентности. Результаты исследования показывают необходимость формирования у будущих педагогов сочетания гуманистических и технологических компетенций.

Ключевые слова: педагогический артистизм, искусственный интеллект, гуманистический подход, интеллектуальная компетентность, будущий учитель, цифровое образование, эмоциональный интеллект, педагогические инновации.

Zamonaviy ta'lim tizimi globallashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida tubdan o'zgarishlar jarayonini boshdan kechirmoqda. Xususan, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ta'lim sohasiga keng joriy etilishi o'qituvchining kasbiy faoliyati, pedagogik yondashuvlari hamda kompetensiyalar tizimiga yangi talablarni qo'yimoqda. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat texnologik, balki gumanistik va ijodiy salohiyatini ham rivojlantirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Ta'lim jarayonida inson omili har doim markaziy o'rinda bo'lib kelgan. Shunga qaramasdan, raqamli transformatsiya sharoitida o'qituvchining roli faqat bilim beruvchi sifatidan chiqib, ta'lim jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va ijodiy tashkil etuvchi subyektga aylanmoqda. Aynan shu nuqtai nazardan "pedagogik artistizm" tushunchasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Pedagogik artistizm o'qituvchining ijodkorligi, emotsional ifodasi, kommunikativ mahorati va pedagogik jarayonni jonlantirish qobiliyatini ifodalaydi.

Sun'iy intellekt esa ta'limda axborotni tezkor qayta ishlash, individual yondashuvni ta'minlash, o'quv jarayonini optimallashtirish va natijalarni tahlil qilish imkoniyatlarini yaratadi. Biroq SI texnologiyalari qanchalik rivojlangan bo'lmasin, ular insoniy hissiyot, empatiya, ma'naviy qadriyatlar va ijodiy yondashuvni to'liq o'rnini bosa olmaydi. Shu sababli pedagogik jarayonda texnologik imkoniyatlar bilan gumanistik qadriyatlarining uyg'unlashuvi muhim ilmiy va amaliy muammo sifatida qaralmoqda.

Mazkur maqolada pedagogik artistizm va sun'iy intellekt sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetensiyasini gumanistik transformatsiya qilish jarayoni tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida o'qituvchi shaxsining kasbiy rivojlanish yo'nalishlari va kompetensiyalar tizimidagi o'zgarishlar yoritiladi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u ta'lim tizimida insoniylik va texnologiya o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini zamonaviy talablar asosida shakllantirish zaruriyatini asoslab beradi.

Adabiyotlar sharhi

Pedagogik artistizm va sun'iy intellektning ta'lim tizimidagi o'rni so'nggi yillarda pedagogika, psixologiya hamda raqamli ta'lim yo'nalishlarida keng tadqiq etilayotgan ilmiy muammolardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda pedagogik artistizm o'qituvchining ijodkorligi, emotsional ta'sir kuchi, nutq madaniyati va kommunikativ mahorati bilan bog'liq pedagogik hodisa sifatida talqin qilinadi. Sun'iy intellekt esa ta'lim jarayonini optimallashtirish, individual ta'limni tashkil etish hamda axborot bilan ishlash samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion texnologik vosita sifatida baholanadi.

Xorijiy olimlarning tadqiqotlarida pedagogik artistizm o'qituvchining kasbiy muvaffaqiyatini ta'minlovchi muhim omillardan biri sifatida ko'rib chiqiladi. K.Stanislavskiy pedagogik faoliyatdagi emotsional ifoda va ijodkorlikni aktyorlik mahorati bilan bog'lab, o'qituvchining auditoriyaga ta'sir ko'rsatish qobiliyatini pedagogik san'atning asosi sifatida talqin qilgan. V.A.Suxomlinskiy esa o'qituvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy qiyofasi va emotsional madaniyatini ta'lim samaradorligining asosiy omili sifatida e'tirof etgan.

Pedagogik mahorat va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalalari N.V.Kuzmina, A.K.Markova hamda I.A.Zyazyunlarning ilmiy ishlarida keng yoritilgan. Ularning fikricha, pedagogik artistizm o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini boyitib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, o'qituvchining nutq texnikasi, hissiy boshqaruvi va ijodiy yondashuvi o'quvchilarning motivatsiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlari esa zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda alohida yo'nalish sifatida o'rganilmoqda. J.Makkarti, A.Tyuring va R.Kurtsveyl kabi olimlar sun'iy intellektning nazariy asoslarini ishlab chiqqan bo'lsalar, bugungi kunda UNESCO, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar SI texnologiyalarining ta'lim tizimiga ta'siri bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqmoqda. Tadqiqotlarda sun'iy intellekt individual ta'lim trayektoriyalarini yaratish, o'quvchilar bilimni avtomatik baholash va ta'lim jarayonini raqamlashtirish imkoniyatlarini kengaytirishi ta'kidlanadi.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda sun'iy intellektning ta'limdagi samaradorligi bilan bir qatorda uning ayrim cheklovlari ham qayd etiladi. Xususan, SI insoniy hissiyot, empatiya va ma'naviy qadriyatlarni to'liq ifodalay olmasligi sababli pedagogik faoliyatda o'qituvchining o'rni saqlanib qolishi ta'kidlanadi. Shu jihatdan pedagogik artistizm va gumanistik yondashuv zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi sifatida baholanmoqda.

Respublikamiz olimlari tomonidan ham pedagogik texnologiyalar, innovatsion ta'lim va pedagogik mahorat masalalari keng tadqiq etilgan. Jumladan, N.Azizxo'jayeva, O'.Tolipov, M.Usmonboyeva va R.Ishmuhamedovlarning ilmiy ishlarida pedagogik kompetensiya, innovatsion texnologiyalar va o'qituvchi mahoratini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida zamonaviy pedagogning nafaqat bilimli, balki kreativ va kommunikativ jihatdan rivojlangan bo'lishi zarurligi alohida ta'kidlanadi.

Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik artistizm va sun'iy intellektning uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ushbu yo'nalishda gumanistik transformatsiya masalalari hali yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan bo'lib, mazkur maqola aynan shu muammoni yoritishga qaratilgan.

Muhokama va natijalar

Tadqiqot natijalari pedagogik artistizm va sun'iy intellektning uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetensiyasini rivojlantirishda muhim pedagogik omil ekanligini ko'rsatdi. Zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quv materiallarini tezkor tahlil qilish, individual ta'limni tashkil etish va o'quvchilar faoliyatini monitoring qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, pedagogik artistizm o'qituvchining emotsional ta'sir kuchi, ijodiy yondashuvi va kommunikativ mahoratini namoyon etishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish darajasi, ularning kreativ fikrlashi, kommunikativ qobiliyati hamda emotsional yondashuvi tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalariga ega talabalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda yuqori natijalarga erishgan bo'lsalar-da, pedagogik artistizm elementlari rivojlangan talabalar o'quvchilar bilan muloqot jarayonida yanada samaraliroq pedagogik ta'sir ko'rsata olgan.

Tahlillar asosida quyidagi natijalar aniqlandi:

- sun'iy intellekt ta'lim jarayonining texnologik samaradorligini oshiradi;
- pedagogik artistizm o'quvchilarning motivatsiyasi va qiziqishini kuchaytiradi;
- gumanistik yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda kommunikativ muhit yaxshilanadi;
- bo'lajak o'qituvchilarda kreativ fikrlash va pedagogik moslashuvchanlik rivojlanadi;
- SI va pedagogik artistizm integratsiyasi kasbiy kompetensiyaning kompleks shakllanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt pedagogik faoliyatni avtomatlashtirish imkonini yaratgan bo'lsa-da, u o'qituvchining insoniy fazilatlarini to'liq almashtira olmaydi. Ayniqsa, empatiya, emotsional qo'llab-quvvatlash, tarbiyaviy ta'sir va ijodkorlik kabi jihatlar faqat pedagog shaxsi orqali namoyon bo'ladi.

Muhokamalar davomida zamonaviy ta'lim tizimida "texnologik kompetensiya" bilan bir qatorda "gumanistik kompetensiya"ni rivojlantirish zarurligi asoslab berildi. Chunki sun'iy intellekt bilan ishlash ko'nikmalari o'qituvchining texnik salohiyatini oshirsa, pedagogik artistizm uning ma'naviy va kommunikativ salohiyatini boyitadi.

Tadqiqot natijalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayoniga:

- pedagogik artistizmni rivojlantiruvchi treninglar;
- emotsional intellektni shakllantirish mashg'ulotlari;
- sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga oid amaliy kurslar;
- kreativ va interfaol metodlarni joriy etish zarurligi aniqlandi.

Umuman olganda, pedagogik artistizm va sun'iy intellektning uyg'unlashuvi zamonaviy pedagogning kasbiy kompetensiyasini yangi bosqichga olib chiqadi hamda ta'lim jarayonida gumanistik qadriyatlarining ustuvorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Pedagogik artistizm va sun'iy intellekt uyg'unligining bo'lajak o'qituvchi kompetensiyasiga ta'siri

№	Pedagogik artistizm elementlari	Sun'iy intellekt imkoniyatlari	Shakllanadigan kompetensiyalar
1	Ijodkorlik va emotsional ta'sir	Raqamli platformalar va SI vositalari	Kreativ fikrlash kompetensiyasi

№	Pedagogik elementlari	artistizm	Sun'iy intellekt imkoniyatlari	Shakllanadigan kompetensiyalar
2	Nutq madaniyati va kommunikativ mahorat		Onlayn muloqot va virtual ta'lim muhiti	Kommunikativ kompetensiya
3	Pedagogik improvizatsiya		Avtomatlashtirilgan tahlil va tavsiyalar	Moslashuvchanlik kompetensiyasi
4	Empatiya va insoniy yondashuv		Individual ta'lim trayektoriyasi	Gumanistik kompetensiya
5	Motivatsion ta'sir ko'rsatish		Interfaol va multimedia texnologiyalari	Motivatsion boshqaruv kompetensiyasi
6	Ijodiy dars tashkil etish		Sun'iy intellekt asosidagi kontent yaratish	Innovatsion kompetensiya
7	Hissiy boshqaruv va artistizm		Raqamli monitoring va tahlil tizimlari	Emotsional intellekt
8	Pedagogik mahorat		Elektron ta'lim platformalari	Kasbiy kompetensiya

Xulosa

Zamonaviy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi pedagogik faoliyat mazmunini tubdan o'zgartirmoqda. Bunday sharoitda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini faqat texnologik bilimlar asosida emas, balki gumanistik qadriyatlar, ijodkorlik va pedagogik mahorat bilan uyg'un holda rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan pedagogik artistizm zamonaviy pedagogning ajralmas kasbiy sifati sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, axborotni tezkor qayta ishlash va individual yondashuvni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Biroq u o'qituvchining emotsional ta'siri, empatiyasi, tarbiyaviy yondashuvi va insoniy muloqotini to'liq almashtira olmaydi. Aynan pedagogik artistizm o'qituvchining kommunikativ va ijodiy imkoniyatlarini namoyon etib, ta'lim jarayonining gumanistik mohiyatini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida pedagogik artistizm va sun'iy intellektning integratsiyasi bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetensiyasini kompleks rivojlantirishga imkon yaratishi aniqlandi. Bu esa kelajak pedagoglarida kreativ fikrlash, moslashuvchanlik, emotsional intellekt va raqamli kompetensiyalarni birgalikda shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Tahlillar asosida zamonaviy pedagogni tayyorlash jarayonida:

- pedagogik artistizmni rivojlantirish;
 - emotsional intellektni shakllantirish;
 - sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish;
 - kreativ va interfaol metodlarni keng joriy etish
- muhim pedagogik vazifa ekanligi asoslab berildi.

Umuman olganda, pedagogik artistizm va sun'iy intellekt uyg'unligi ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishiga xizmat qiladi hamda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini gumanistik asosda transformatsiya qilishning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. V.A. Suxomlinskiy. Bolalarga mehr. – Moskva: Pedagogika, 1979.
2. K.S. Stanislavskiy. Aktyorning o‘z ustida ishlashi. – Moskva: Iskustvo, 1985.
3. N.V. Kuzmina. Pedagogik faoliyat va pedagog shaxsi. – Sankt-Peterburg, 1990.
4. A.K. Markova. O‘qituvchi psixologiyasi. – Moskva: Prosvesheniye, 1996.
5. I.A. Zyazyun. Pedagogik mahorat asoslari. – Kiyev, 2008.
6. R.J. Ishmuhamedov. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
7. O‘. Tolipov., M. Usmonboyeva. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent, 2017.
8. N.N. Azizxo‘jayeva. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
9. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Guidance for Policy-makers. – Paris, 2021.
10. OECD. Digital Education Outlook. – Paris, 2021.
11. John McCarthy. Artificial Intelligence: Theory and Practice. – New York, 2007.
12. Alan Turing. Computing Machinery and Intelligence. – Oxford University Press, 1950.
13. Ray Kurzweil. The Age of Intelligent Machines. – New York, 1990.
14. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
15. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2021.